

Votre Programme Matmidim – Chiour GUILMEL
Parashat Béchalah – du 24 au 28 janvier 2021

ת"ס

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Mééin Chaloch

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **la bénédiction de Méein Chaloch**, c'est-à-dire la Braha que l'on prononce après avoir consommé des gateaux ou l'un des sept fruits d'Israël.

S'il est déjà reconnu que le Birkat Hamazon est MinHatorah et que toutes les autres Brahot de consommation sont Miderabanan, les Richonim ont été en discussion en ce qui concerne la Braha de Méein Chaloch. Ce qui implique certaines Halahot évidemment, notamment dans les cas de Safeq (doute).

Le but sera de clarifier cette Mah'loket au maximum, et de comprendre la portée de cette Braha par rapport à d'autres aliments.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

הי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יארה דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, שלא אמר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר, ולא יקשלו חברי בדבר הלכה ואשמת בהם. כי יי' תן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך

Tephila après le Limoud

מודה אני לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משקים והם משפמים. אני משקים לדברי תורה והם משפמים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת. שגאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך

Programme du Dimanche

1. La source de Mééin Chaloch

Etudier ces Psoukim qui seront traités ensuite dans la Guemarra suivante :

דברים פרשת עקב פרק ח פסוק ח-י

אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְסָן וַיִּתְאַנֶּה וַרְמוֹן אֶרֶץ-זֵיתִית שָׁמֶן וַדְּבָשׁ:

אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנֹּת תֵּאכְלֶנָּה לֶחֶם לֹא-תִחְסַר כָּל בְּנֵה אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִינִי בְרָזָל וַיִּמְהַרְרֶיהָ תִּחְצַב נְחֹשֶׁת:

וְאָכַלְתָּ וְשִׂבַּעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ

ביצד מברכין פרק שישי ברכות מד.

מתני' אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכ"א ברכה אחת (מעין שלש) ר"ע אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר בורא נפשות

רבות וחסרונן: **גמ'** מ"ט דר"ג דכתיב יארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' וכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ורבנן ארץ הפסיק הענין ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מבעי ליה למעוטי הכוסם את החטה א"ר יעקב בר אידי א"ר חנינא ככל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינין בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש א"ל אב"י לרב דימי מאי ניהו ואי ברכה אחת מעין שלש

רש"י

שורפה חיה ס': **מתני'** מברך אחריהם ג' ברכות. ר"ג לטעמיה דאמר לעיל בפירקין (דף לו.) כל שהוא מזו' המיניס מברך אחריו ג' ברכות: אפינו אכל שלק. של ירק: והוא מזונו. שסמך עליו למזון: וחסרון. לרכי ספוקין: **גמ'** וברכת. אכלו קאי ובהוא קרא ג' ברכות רמיזי כדאמרינן צפרק שלשה שאכלו (לקמן דף מה:): ארץ הפסיק הענין. ולא קאי וברכת אלא אלחם דסמין ליה: ור"ג הסוא. הפסקה לפרושי חטה דכתיב צקרא קמא אתא ולמעוטי שאס כססה כמות שהיא אין זו בכלל ברכה אלא"כ עשאה לחם: חמשה המיניס. כולם מין דגן חטין ושעורין וכוסמין ושזולת שועל ושיפון. כוסמין מין חטה שזולת שועל ושיפון מין שעורה: מברך עליו ב"מ מזונו. אם עשאו תבשיל: כל שהוא מזו' המיניס. משאר ז' המיניס האמורים צפסוק ואינו מין דגן: אפרי דעץ על

Définir l'explication de Raban Gamliel et des Hahamim. Laquelle vous semble-telle la plus évidente? L'interruption du Passouk impique-t-elle que l'avis des Hahamim soit Miderabanan ?

Pourquoi Raban Gamliel ne cite-t-il que trois sortes ?

הון עשיר מסכת ברכות פרק ו משנה ח

אכל תאנים וענבים ורמונים. תנא ושייר הכתובים אחר ארץ השני (זית שמן, ודבש. - דברים ח, ח), וה"ט נמי לדבכורים פ"ג משנה א', והתם שייר נמי פרי האדמה

חידושי מהרי"ח מסכת ברכות פרק ו משנה ח

אכל תאנים וענבים ורמונים מברך כו'. יש לדקדק דהא באמת רבן גמליאל ס"ל כל שבעת המינים שלש ברכות כמו שהוא בברייתא (דף ל"ז) וא"כ או הוי ליה לחשוב כאן כל ה' מינים ולחשוב ג"כ זיתים ותמרים או לא לנקוט אלא חדא וה"ה לכולהו ואפשר משום שאילו השלשה דחשב הם סמוכין לארץ קמא חשיב להו זיתים ותמרים סמוכין לארץ בתרא הפסיק הענין לא חשיב להו אף שבכולן הדין כן כדלעיל\

Le Méiri donne-t-il une justification suffisante à Raban Gamliel ? comment explique-t-il le mot « Erets » ?

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף מד עמוד א

אמר המאירי הכונה לבאר בה ברכה אחרונה לקצת דברים אכל תאנים וענבים ורמונים פי' והוא הדין לכל דבר שהוא מהז' מינים מברך אחריהם ג' ברכות פי' אותן ג' ברכות שאדם מברך אחר הפת דברי ר"ג וטעם שלו שהרי אלו בכלל ז' המינים הם שחטה ושעורה בכללם ועל כלם נאמר ואכלת ושבעת וא"כ ברכתם וברכת החטה שוה וחכ"א אחת מעין ג' והוא על העץ ועל פרי העץ וכו' שהרי אחר שהזכרו בתורה ז' המינים קודם שיאמר ואכלת ושבעת וברכת הפסיק ביניהם בפסוק ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וא"כ ואכלת וברכת אלחם קאי ואף על פי שהשיבם ר"ג דהיא לאפוקי חטה גופה אם כססה מברכת ג' מ"מ לרבנן הא לא צריכא קרא ר"ע אומר אפי' אכל שלק פי' ירקות שלוקות וקבע מזונו עליהם מברך ג' ברכות ואין הלכה לא כר"ג ולא כר"ע אלא כחכמים [...]

ז' המינים שהוזכרו בתורה ב' מהם מן האדמה והשאר מן האילן ואחר שכן על כל פנים יש שנוי ביניהם וכן אתה צריך לומר שכל מיני התבואה דינם כחטה ושעורה מעתה כל שהוא מז' המינים הנזכרים בתורה והוא מין אילן כגון תאנים וענבים ורמונים זיתים ותמרים בתחלה מברך עליו ב"פ העץ ולבסוף מעין ג' ברכות וכל שהוא מה' המינים של תבואה כגון חטים ושעורים וכוסמין ושכולת שועל ושיפון בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות אם עשה תבשיל מהם או מקמחם ולבסוף ברכה אחת מעין ג' ואם אפאן או בשלן אחר אפייתם ויש בהם צורת לחם מברך המוציא או ג' ברכות ואם אכלן כשהן חיים מברך בתחלה ב"פ האדמה ולבסוף בורא נפשות ושאר המינים ברכה שלפניהם כמו שביארנו במשנתנו ואחריהן בורא נפשות רבות וכו'

Programme du Lundi

Chitot des Richonim qui pensent que Méein Chaloch est MinHatora

Expliquer comment les Richonim ont commenté les Hah'amim.

Peut-on expliquer d'après les Hahamim pourquoi la Torah écrit dans le troisième Passouk de Bénir Hachem sur la « terre » qui comprend normalement tout ?

חידושי הרמב"ן מסכת ברכות דף מט עמוד ב

ר' מאיר סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתייה ואכילה בכזית. פי' ר' מאיר עביד לקרא תרין מילי אכילה ושתייה, כיון דכתיב בקרא חטה ושעורה דהיינו אכילה וכתיב ביה גפן וזית ושמן דמשכחת לה בשתייה, אהדרינהו כולהו בכלל ברכה, דאע"ג דארץ הפסיק הענין כדאמרן בכיצד מברכין (מ"ד א'), ההוא לאיפלוגי בין ברכה לברכה לומר דלא דמו ברכות אהדדי, אבל כולהו חייבין בברכה, ושמעינן מינה לדברי ר' מאיר דברכה אחת מעין שלש דעל הגפן וה"ה לשבעת המינין כולן דבר תורה הן ובכלל ברכת המזון הן, ונפקא מינה למי שנסתפק אם בירך אם לא שחוזר ומברך, מה שאין כן בשאר ברכות [שהם מדרבנן כדאמרינן] לעיל פ' כיצד מברכין (ל"ה א') ובפ' מי שמתו (כ"א א') וכן בפ' במה מדליקין (כ"ג א'), וכך אמר בעל הלכות וברכת המזון וכן ברכת שבעת המינין דחייבא דאורייתא ניהו חוזר ומברך אבל שאר ברכות דרבנן לא הדר ומברך

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מד עמוד א

ורבנן ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם הפסיק הענין, קשיא לי אם כן מעין ג' לרבנן מנא להו לתאנים וענבים, ונ"ל דלרבנן מדאדכרינהו רחמנא הכא להני וכתב בתרייהו ואכלת ושבעת וברכת שמע מינה שאף הן טעונין ברכה ואי לאו דאתא תאכל בה לחם ואפסקיה הוה מברכין עליה ג' ממש כר"ג, השתא דאדכרינהו ואפסקיה לענייני' בלחם שמעינן דלא מברכין ברכה גמורה אלא אלחם לחוד ואשאר מברכין ברכת הלחם דהיינו מעין ג' [...]

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף מד עמוד א

ורבנן ארץ אשר לא במסכנות הפסיק הענין. ואי קשיא אם כן לרבנן מעין שלוש מנא להו לתאנים וענבים. וי"ל דנפקא להו מדאדכרינהו רחמנא הכא להני וכתב בתרייהו ואכלת ושבעת וברכת שמע מינה שאף הם טעונין ברכה דוברכת ודאי אכולהו קאי. ואי לאו דאתא תאכל בה לחם ואפסיק הוה מברכין עלייהו שלש ממש כרבן גמליאל. השתא דאדכרינהו ואפסקיה לענייני' בלחם שמעינן דאפריש בהו בברכותיהן ולא מברכין ברכה גמורה אלא אלחם בלחוד ואשאר מברכין מעין ברכת הלחם דהיינו מעין שלש. ורבן גמליאל סבירא ליה דלא אתא לחם להפסיק הענין אלא למעוטי כוסס החטה דליכא אחריו ברכה כלל. אבל לרבנן לא צריך קרא למעוטי כוסס את החטה דודאי מסתמא כי אדכריה רחמנא בשבחא דארץ ישראל למזון הוא דאדכריה לאפוקי כוסס החטה דלאו אורחיהו דאינשי למיכל הכי. אבל מכל מקום זמנין דעבדי הכי ולהכי לא נפקא מכלל בורא פרי האדמה. אבל לאחריו לא מברך כלל. ואפילו לרבנן כיון דכאיל רחמנא לכולהו שבעת המינים ביחד מודו דלחם גופיה אם בירך עליו מעין שלוש של מזון כגון על המחיה ועל הכלכלה יצא [...]

חידושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין

ורבנן ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' ואכלת ושבעת וברכת. וכי תימא ולרבנן דהאי ארץ בתרא הפסיק הענין וברכת אלחם קאי מעין שלש מנא לן, איכא למימר דודאי וברכת אכלהו קאי, אלא דשמעין מדאיפסיק רחמנא בארץ, דאפריש להו בברכותיהן דלחם טעון ברכה יותר, ומכל מקום מדכללינהו רחמנא דאמר וברכת אכלהו אפילו רבנן מודו דאפילו לחם גופיה בבירך עליו מעין שלש של מזון כגון מחיה וכלכלה יצא, ובפירות נמי בהנהו דדמי ללחם דזייני ושייכי בברכת המזון אם בירך עליהן ברכת שלש יצא [...]

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן טז

[...] או דלמא לא נתקנה בורא נפשות שהיא דרבנן אלא דומיא דברכה אחת מעין ג' שהיא דאורייתא [...]

Utiliser le commentaire de Tosfot Harosh pour comprendre pourquoi les Rishonim ont compris comme une évidence de base que la Braha soit MinHatora.

תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף מד עמוד א

ורבנן ארץ הפסיק הענין. פרש"י ולא קאי וברכת אלא אלחם דסמיך ליה, תימא א"כ ברכה מעין שלש על שבעת המינים מנא לן וכתב ה"ר יונה דברכה אחת מעין ג' מדרבנן היא, והביא ראיה מדאמרינן לעיל שאם ברך על התמרים ברכת הזן במקום ברכה אחת מעין ג' שיצא דתמרים נמי מיזן זייני ואי ברכה אחת מעין ג' דאורייתא היא יצא בברכה אחת. **וקשה לי דברישי פרקין משמע דהוא דאורייתא דקאמר יליף מז' המינים מה ז' המינים דבר שנהנה וטעון ברכה**, ונראה לפרש ארץ הפסיק הענין שאין צריך לברך ג' ברכות ארוכות שמזכירין בהם הארץ והמזון כדדרש לקמן הארץ זו ברכת הארץ אבל לעולם וברכת קאי על כל ז' המינים. והא דאמרינן לעיל שאם ברך על התמרים ברכת הזן יצא ר"ל שאין צ"ל על העץ ועל פרי העץ שהוא כנגד ברכה ראשונה אבל יאמר על ארץ טובה ורחבה ויגמור [עי' בפסקים פ"א סי"ד]

Programme du Mardi

Chitot des Richonim qui pensent que Mééin Chaloch est Miderabanan

רמב"ם הלכות ברכות פרק ח הלכה יב

כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך או לא בירך אינו חוזר ומברך לא בתחלה ולא בסוף, מפני שהן מדברי סופרים

Comment le Hagahot Maïmoniot rejette-t-il l'explication des Richonim précédents ?

הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק ח הלכה יב

וכן נראה לבעל ס"ה ולא כדמשמע מתוך ה"ג שברכה אחת מעין שלש מן התורה דקאי וברכת אף על תאנים ורמונים הנכתבים במקרא דאם כן יברכו עליהם שלשה ברכות ממש אלא ודאי לא קאי אלא על הלחם ע"כ

כסף משנה הלכות ברכות פרק ח הלכה יב

כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך או לא וכו'. כבר כתב רבינו פ"ד שברכה שאינה מן התורה אינו חוזר ומברך מספק ודייק רבינו לכתוב כל ברכות האלו דמשמע דוקא אלו האמורים בפרק זה שהן מדרבנן אינו חוזר ומברך לא בתחלה ולא בסוף אבל ברכה שלאחר המזון שהיא מדאורייתא חוזר ומברך וכמו שכתב בסוף פרק ב'. ומשמע שהוא סובר שאפילו ברכה מעין ג' אינה מן התורה ואפילו על המחיה ולפיכך כתב בסוף פ"ב דין נעלם ממנו ולא ידע אם בירך לאחר המזון חוזר ומברך קודם שכתב ברכת חמשת מיני דגן שבפ"ג

Etudier cette Guémorra utilisée par Rabenou Yona pour prouver que Mééin Chaloch est Miderabanan. Comment le Tosfot Harosh cité plus hautrépond-il à ctte preuve ?

מאימתי פרק ראשון ברכות
יב.
דתמרי אכל ופתח אדעתא דתמרי וסיים בדנהמא היינו בעיין לא צריכא כגון
דאכל תמרי וקסבר נהמא אכל ופתח בדנהמא וסיים בדתמרי [יצא] דאפילו
סיים בדנהמא נמי יצא מאי טעמא דתמרי נמי מיזן זייני: אמר רבה

רבינו יונה מסכת ברכות דף לב עמוד א

ונראה למורי הרב נר"ו דברכת מעין שלש אינה אלא מדרבנן ומביא ראיה מדאמרי' (ד' יב א) שאם בירך על התמרים ברכת הזן יצא דתמרי נמי מיזן זייני ואם איתא דברכה אחת מעין שלש היא מן התורה האיך היה אומר שאם אמר במקומה ברכת הזן יצא אלא ודאי אינה אלא מדרבנן לפיכך אם אמר במקומה ברכת הזן כיון שהזכיר ברכת מזון יצא ויש שהיו דוחין ואומרים כי מה שאמר שיצא ר"ל שאין צריך לומר על העץ ועל פרי העץ שהיא כנגד הברכה הראשונה וכיון שאמר ברכת הזן יצא מזה אבל צריך לומר ועל ארץ טובה ורחבה ואילך מפני שצריך לומר מעין שתי ברכות ואין זה מתקבל דלשון יצא לגמרי משמע ובגמרא מפרש דרבן גמליאל שלא היה חושש למה שהפסיק ארץ אשר לא במסכנות בינתיים והיה אומר שעל כל ברכות המינים צריך ברכת שלש משום דסבירא ליה דארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא בא למעוטי אלא כוסס את החטה ולפיכך אמר לחם לאשמועינן דדוקא בלחם או בדבר שהוא מזון מברך ברכת שלש אבל כוסס את החטה אף על פי שהוא מין חטה אינו מברך עליו ברכת ג'

Comment le Roch Yossef et le Biour Halah'a ont-ils expliqué cette Guémorra ?

ראש יוסף מסכת ברכות דף לה עמוד א

[...] ומיהו דעת הרר"י כאן משמע דהו' ד"ת ברכ' מעין שלש ואלו לקמן מ"ד א' על משנ' דר"ג ורבנן כתב נרא' למורי הרב נרו דברכ' מעין שלש דרבנן ויש ליישב דאין בעינן שיכלול שלש' דברים זן וארץ בונ' ירושלים ודי בהזכיר זן לחודי' יע"ש [...]

ביאור הלכה סימן רח סעיף יז

אלא ברכת הזן וכו' יצא - עיין מ"ב ומ"מ צריך טעם דהלא חסר בברכתו ברכת הארץ וברכת ירושלים וע"כ צ"ל דלא תקנו לכלול בהברכה כל ג' דברים מזון וארץ וירושלים רק לכתחלה ובדיעבד אם לא הזכיר רק מזון לחוד יצא אח"כ מצאתי שכ"כ הרבינו יונה בפרק כ"מ בסופו והוכיח מזה דברכה מעין ג' היא דרבנן ולמ"ד דאורייתא באמת צ"ע

Les Pokim ont rapporté un autre commentaire de Rabéno Yona qui semble contradictoire sans pouvoir y apporter une réponse ...

שם מסכת ברכות דף כד עמוד ב

גמ' קדש הלולים לה' מלמד שטעון ברכה לפניו ולאחריו וכו' כלומר מדקאמר הלולים דמשמע ב' הלולים שמעינן דצריך ב' ברכות ואין זה אלא אסמכתא דודאי מן התורה אפי' שבעת המינים שטעונין ברכה לאחריהם מן התורה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת אינם טעונים ברכה מן התורה לפנייהם אלא מדרבנן

Programme du Mercredi

Comment la Halah'a est-elle fixée ?

טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רט

כתב הרמב"ם ז"ל כל הברכות כולן אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו חוזר ומברך לא בתחלה ולא בסוף מפני שהם מדברי סופרים ונראה דוקא ראשונה שהיא מדרבנן דנפקא לן מסברא שאסור ליהנות מהעה"ז בלא ברכה אבל ברכה אחרונה מעין ג' דז' המינין דאורייתא היא דמסמיך ליה אקרא חוזר וכן נראה מדברי ה"ג

בית יוסף אורח חיים סימן רט

ג כתב הרמב"ם כל הברכות כולן אם נסתפק וכו'. זה לשונו בפרק ח' (ה"ב) כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך אם לא בירך וכו' ודייק לכתוב כל הברכות האלו שכל הברכות שבאותו הפרק הם מדברי סופרים לאפוקי ברכת המזון שהיא מדאורייתא שאם נסתפק לו צריך לחזור ולברך וכמו שכתב בפרק שני (ה"ד) ורבינו מוסיף גם ברכה אחרונה דמעין שלש שגם היא מדאורייתא וכן משמע בריש פרק כיצד מברכין (לה.) וכן כתב הרשב"א שם (ד"ה הכי) דליכא דטעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו מן התורה אלא שבעת המינים בלבד שהם טעונים ברכה לאחריהם מן התורה הא שאר מינים בין לפנייהם בין לאחריהם אין טעונים כלל אלא מסברא וקרא אסמכתא בעלמא עד כאן וכן כתב גם כן הרא"ש בפרק ההוא (סי' טז) וזה לשונו ויש להסתפק על ברכת בורא נפשות רבות אם צריכה שיעור אם לאו דדילמא דוקא ברכה מעין שלש דכתיב (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת היא דבעיא שיעור וכו' משמע דס"ל דברכה מעין שלש דאורייתא היא. ומכל מקום לשון רבינו אינו מכוון דמאחר שהוא סובר דברכה מעין שלש דאורייתא היא לא הוה ליה לכתוב דמסמיך לה אקרא שנראה שאינו רק אסמכתא בעלמא אלא הוה ליה לכתוב דמייתי לה מקרא: אבל מדברי הרמב"ם (פ"ח ה"ב) נראה דברכה מעין שלש נמי הוא דרבנן שאין שום ברכה מן התורה כי אם ברכה שלאחר אכילת פת לבד וכבר כתבתי זה בסימן קפ"ד (קסד. ד"ה אכל) וכתב סמ"ג (עשין כז קיג ע"ג) מתוך הלכות גדולות (ברכות י ע"ד) משמע שברכה אחת מעין שלש מן התורה דקאי וברכת אף אתאנים ורימונים הנכתבים במקרא ואין נראה לי דאם כן יברכו עליהם שלש ברכות ממש אלא ודאי וברכת לא קאי אלא אלחם עד כאן לשונו

פרישה אורח חיים סימן רט

ב) דמסמיך ליה אקרא. זה לשון בית יוסף לשון רבינו אינו מכוון דכיון שסובר שהיא דאורייתא היה לו לומר ומייתי ליה מקרא ולא מסמיך שמשמע סמך בעלמא ולע"ד נראה ליישב דכיון דקיימא לן כרבנן דפרק כיצד מברכין דף מ"ד (ע"א) דואכלת ושבעת וברכת קאי דוקא אלחם דכתיב לפניו ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם ועליו מברכין שלש ברכות ולא קאי אשבעת מינין אם כן על כרחך צריך לומר אף על גב דקיימא לן דברכה אחרונה דשבעת מינין דאורייתא היא לאו מהאי קרא נפקא לן דאם כן ליבריך עליהן נמי כל שלש ברכות אלא שום דרשה אחריתא או הלכה למשה מסיני וקרא דואכלת ושבעת וברכת נקטו לאסמכתא בעלמא ובית יוסף עצמו בסוף סימן זה הביא דברי הסמ"ג שתמה על הלכות גדולות שמפיק ברכה אחרונה לשבעת מינים מהאי קרא דאם כן ליצטרך עלייהו שלש ברכות עיין שם

חזון איש סימן לג אות א'

סי קל"א, וצ"י מינין סגו בצרכה כל דהו, מה"ת, מיהו נראה
דצרכת מעין ג' לרצנן, לאו דאורייתא, והא דאמר, צרכית ליה, אחיא
מז' המינין, היינו שנימא דוצרכת קאי עלי, אבל למסקנא אינו
כן, ומש"כ צדרישה סי' ר"ט, דצרכת מעין ג' הוא מדרשא אחרינא, או
הללמ"מ, ל"ט, דאיה מנינו, דהוא מה"ת, עד שנימא דהוא מדרשא
או מהלכה, וגם לא יתכן שלא יביאו רז"ל צגמי אותה דרשא או הלכה,
וכ"מ צביאור הגר"א סי' ר"ט, שהסכים דצרכת מעין ג' לא"ד,
כסתומת השו"ע, ומשמע שם דגם לר"ג אינו אלא אסמכתא עיי"ש.

פרי חדש אורח חיים סימן רט סעיף ג

אמנם בברכת מעין שלש מצאנו ראינו לטור ז"ל בסימן זה דכתב דהוי דאורייתא וזו היא דעת הרא"ש בב'
מקומות בבירור בכיצד מברכין [פ"ו סימן טז] וזו היא דעת ה"ר יונה [שם כד, ב ד"ה גמ'] והרשב"א ריש כיצד
מברכין [שם לה, א ד"ה הכין], וכתב סמ"ג [עשין כז הלכות שאר ברכות] שכן משמע מתוך דברי בעל הלכות
גדולות [ברכות פ"ז י' ע"ד], והוא ז"ל חלק עליו וסבירא ליה שאינה אלא מדרבנן, וכן נראה מדברי הרמב"ם
[ברכות ח, יב] וכמו שכתב מרן ז"ל. ואיכא בינייהו דאי מספקא ליה אם בירך או לא, למאן דאמר דאורייתא צריך
לחזור ולברך ולמ"ד דרבנן אין צריך לחזור ולברך. ולהלכה למעשה ראוי והגון שלא לברך שלא יהא אלא ספק
שב ואל תעשה שאני, ומה גם שנראה לי עיקר כסברא זו. ומנא אמינא לה מדתנן פ"ג דברכות [כ, ב] גבי בעל
קרי ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, ואלו שבעת המינין לא קתני, והיינו טעמא כדאמרינן בגמרא
[שם כא, א] דברכת המזון וקריאת שמע דאורייתא, אלמא ברכת שבעת המינין דרבנן. וכן יש לדקדק מהא
דאמרינן סוף פרק כיצד מברכין אהא דתנן [שם מד, א] אכל תאנים וענבים מברך אחריהן שלש ברכות דברי
רבן גמליאל וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש. ואמרינן בגמרא מאי טעמא דר"ג דכתיב [דברים ח, ח] ארץ
חטה ושעורה וכתוב [שם פסוק ט] ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וכתוב [שם פסוק י] ואכלת ושבעת
וברכת, ורבנן ארץ הפסיק הענין, ע"כ. והשתא דקיימא לן דארץ הפסיק הענין וקרובנן, ברכת מעין שלש מן
התורה מהי תיתי והא לא קאי וברכת אלא אלחם גרידא, אלא ודאי דהוי מדרבנן שתקונה בשאר ברכות. ותו
דאם איתא דהוי דאורייתא הוי ליה לברוכי ג' ברכות כסברת רבן גמליאל אלא ודאי כדאמרן, ובהכי דחה סמ"ג
סברת בעל הלכות גדולות. ועיין בהרשב"א [שם מד, א ד"ה ורבנן] שנדחק בזה ואינו מחזור. ואף על גב
דבמתניתין [שם כ, ב] קתני מזון ומשמע לפחות חמשת מיני דגן, ליתא וילמד סתום מן המפורש בבבלייתא [שם
כב, א] דלא קתני אלא פתו, דמשמע דוקא הפת מברך לאחריה

Programme du Jeudi

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רט סעיף ג

כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף, חוץ מבה"מ מפני שהוא של תורה

ט"ז אורח חיים סימן רט ס"ק ג

חוץ מב"ה. ובטור כ' דברכת מעין ג' הי' דאורייתא על ז' המינים וכ"כ ב"י בשם הרשב"א והרא"ש ע"כ ראוי לכל ירא שמים שיאכל עוד מאותו מין ויברך אחריו ויוצא גם על ספק שלו

משנה ברורה סימן רט ס"ק י

(י) חוץ מבה"מ" - והוא שאכל כדי שביעה דאז הוא מחוייב מן התורה ועיין לעיל קפ"ד ס"ד במ"ב. והנה (מהמחבר משמע שסתם כהרמב"ם וסמ"ג שסוברין דברכה מעין שלש שמברכין על שבעת המינים הוא מדרבנן אבל באמת יש הרבה ראשונים שסוברין שהוא מדאורייתא וע"כ כתבו האחרונים דמי שאכל כדי שביעה [יד] מפירות או תבשיל של שבעת המינים ונסתפק לו אם בירך אחריו יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויברך אחריו ויוצא עי"ז גם הספק שלו ועיין בפמ"ג שמצדד דאם אין לו מאותו המין יקח ממין אחר שהוא משבעת המינים כגון שאכל פרי עץ יקח מיני מזונות ויכלול בהברכה

Deux Dinim qui permettent de comprendre la portée de cette Brah'a

(1) שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף יג

אם אכל פירות מז' המינים ואכל תפוחים, א"צ לברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל ברכת על העץ שגם הם פה"ע הם; אבל אם אכל תפוחים ושתה יין, צריך לברך בורא נפשות על התפוחים; וכ"ש אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין, או אכל מז' המינים שצריך לברך על כל אחת ואחת; וה"ה אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים

משנה ברורה סימן רח ס"ק סב

שגם הם וכו' - הא לא"ה אין ברכה מעין ג' פוטרת בנ"ר וכן להיפך [אחרונים]

שם ס"ק סג

פרי העץ הם - פ"י אלא שמפני שאין חשובין כ"כ לא קבעו עליהן ברכה זו ועכשיו שמברך בלא"ה ברכה זו פוטרת [סג] ודוקא אם אכל תפוחים עצמן אבל סחטן ושתה מימיהן אינו נפטר בברכת על העץ דלאו פרי הוא כלל

2) שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף יז

ברכת שלש אינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דייסא אין ברכת המזון פוטרתו; אבל ביין ברכת ג' פוטרתו, שאם בירך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא; וה"ה אם בירך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא; ואפילו לא אמר אלא ברכת הזן, בין על היין בין על התמרים, יצא; ואם נזכר עד שלא חתם בברכת הזן, יתחיל: ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסיים ברכה דמעין שלש

משנה ברורה סימן רח ס"ק עד

שאם אכל וכו' - ר"ל שלא בתוך הסעודה דאלו בתוך הסעודה [עג] אפילו קודם בהמ"ז ודאי ג' ברכות פוטרן

שם ס"ק עה

עה) דייסא - וה"ה שאר מיני תבשילין שהם מה' מיני דגן ואף דכל זה הוא זיין יותר מתמרים אפ"ה כיון דאית להו עילויא אחרינא בפת נעשית עיקר ממיני דגן לא שייך ברכת שלשה כ"א בפת. ודע דלדינא הסכימו כמה אחרונים שלא כדעת המחבר אלא דדייסא וכן כל שהוא ממיני דגן בדיעבד בהמ"ז פוטרתו דכיון דהוא זיין לא גריעא מתמרים [וכ"ש בפת כיסנין דודאי בהמ"ז פוטרתו]

שם ס"ק עו

אבל ביין וכו' - ר"ל אפילו כששתה שלא בתוך הסעודה גם כן בדיעבד פוטרו כשבירך עליו ברכת המזון והטעם משום דיין זיין וסועד הלב כמו לחם ועיין בה"ל

שם ס"ק עז

על התמרי' - דתמרים נמי זיין כעין מיני דגן ושייך בהו בדיעבד בהמ"ז משא"כ שאר פירות אפי' מז' המינים אפי' בדיעבד אין יוצא בבהמ"ז

שם ס"ק עח

אלא ברכת הזן וכו' - אף על גב שאין בו מעין שלש מ"מ כיון שכבר גמר הזן את הכל שוב אין יכול לומר הברכות הנותרות שלא נתקנו לכתחלה על היין והתמרים

Bon Limoud sur Matmidim !